

Вих №3 від 19.04.2025

ПОЛТАВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ
ОСВІТИ ІМ.М.В.ОСТРОГРАДСЬКОГО
36014, м. Полтава,
вул. Соборності, буд. 64-Ж
тел. (0532) 563-852

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора Стрельнікова Віктора Юрійовича про дисертацію Курбанової Халіди Шаріпбаєвни «Формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Актуальність теми дослідження

Дисертаційна робота присвячена формуванню професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки, які у подальшій професійній діяльності зможуть реалізовувати хіміко-технологічні процеси на високому рівні, приймати виважені, відповідальні рішення щодо конструктивного розв'язання професійних проблем, інтегрувати професійні знання і практичні навички на реальному виробництві у змінних умовах праці.

У роботі визначено теоретично-методичні засади формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки за спеціальністю 161 «Хімічні технології та інженерія». Професійну компетентність майбутнього бакалавра хіміко-технологічних спеціальностей визначено як інтегральне утворення фахівця, яке акумулює в собі розвинене інноваційне мислення, сформовані професійні знання, уміння, навички, досвідченість, особистісні якості та ціннісні ставлення, прагнення до професійного самовдосконалення й самореалізації упродовж життя, що забезпечує здатність фахівця реалізовувати хіміко-технологічні процеси на високому рівні, приймати виважені, відповідальні рішення щодо конструктивного розв'язання професійних проблем.

Роботу виконано в руслі науково-дослідної теми кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім. акад. І.А. Зязюна

«Розвиток лідерських компетентностей здобувачів вищої освіти в системі підвищення якості їх підготовки» (№ ДР 0124U004395), відповідно до плану наукових досліджень Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут».

Наукова новизна одержаних результатів

підтверджена тим, що в роботі з урахуванням ідей та методолого-теоретичного й технологічного інструментарію компетентнісного підходу на основі характеристики комплексу літературних джерел (філософсько-освітніх, педагогічних, психологічних тощо) і нормативно-практичних матеріалів (законів України та підзаконних актів, стандартів підготовки фахівців технічної галузі, освітньо-професійних програм для здобувачів першого бакалаврського рівня технічної освіти й ін.) з'ясовано стан розробленості проблеми формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів в педагогічній теорії та практиці як недостатньо вивченої стосовно обраної категорії фахівців; уточнено ключові поняття дослідження; структуру професійної компетентності представлено як сукупність взаємопов'язаних компонентів: особистісно-інтенційного (професійно-особистісні якості (морально-конативні, лідерські, інноваційно-творчі, емоційно-регулятивні), інтенції та ціннісні ставлення до навчання і професійного розвитку); інтелектуально-когнітивного (розвинене інноваційне професійне мислення, сукупність знань і здатностей (загальнонаукових, загальнокультурних та професійних (спеціальних), що необхідні для ефективного здійснення професійної діяльності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей відповідно до сучасних вимог); досвідно-операційного (характеризується сформованістю практичних компетенцій здійснення професійної діяльності – спеціальні (фахові), інтелектуально-прогностичні, організаційно-управлінські, інформаційно-когнітивні, дослідницько-прогностичні, комунікативно-регулятивні вміння).

Конкретизовано критерії, показники та рівні досліджуваної компетентності майбутніх фахівців; обґрунтовано педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-

технологічних спеціальностей (стимулювання позитивної професійної мотивації студентів до формування професійної компетентності та професійного самовдосконалення; створення інноваційного освітнього середовища, яке забезпечуватиме розвиток професійно-особистісних якостей студентів, оволодіння ними професійними компетенціями (знаннями, уміннями) відповідно до сучасних вимог і викликів; набуття майбутніми фахівцями досвіду професійної діяльності під час виробничих практик).

***Ступінь обґрунтованості використаних методів,
отриманих результатів і положень дисертації***

Наукові положення і висновки, сформульовані в дисертації, базуються на визначених критеріях сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки та їх показниках: мотиваційно-особистісному (сформованість професійної мотивації: усвідомлення значущості оволодіння професійною компетентністю для набуття професіоналізму; професійно-пізнавальний інтерес до вивчення хіміко-технологічних дисциплін у процесі професійної підготовки, ціннісне ставлення до обраної професії; бажання стати компетентним професіоналом, реалізувати себе у професії та житті); знаннево-інноваційному (надбання системних якісних знань з хіміко-технологічних дисциплін та інтеграція їх у професійну діяльність у вирішенні професійних завдань з використанням новітніх інформаційних технологій у навчальній, науковій, дослідницькій та практичній роботі); діяльнісно-праксеологічному (здатність до практичних дій з організації проєктних, лабораторних, практичних робіт, практики студентів в умовах дистанційного / змішаного навчання, до провадження наукової, дослідницької та інноваційної діяльності у груповій та командній роботі, взаємодії у рамках навчання та професійної діяльності, безконфліктність у спілкуванні). Виявлено рівні сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей (високий, середній, достатній, низький) та надано їх змістову характеристику.

Виявлено, теоретично обґрунтовано педагогічні умови та експериментально перевірено їх вплив на рівень сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки.

Значення одержаних результатів для науки і практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Значення одержаних результатів для науки і практичного використання полягає в: науковому обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки; в уточненні ключових понять дослідження (компетентнісний підхід, компетентність, компетенція, професійна компетентність, професійна компетентність майбутнього бакалавра хіміко-технологічних спеціальностей), змісту структурних компонентів професійної компетентності майбутнього бакалавра хіміко-технологічних спеціальностей, критеріїв рівнів професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей; подальшому розвитку форм, методів і засобів забезпечення педагогічних умов формування професійної компетентності бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки (тренінгів, ділових ігор, інтерактивних методів, ситуаційного метод, кейс-вправ, педагогічних програмних засобів, ІКТ тощо).

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Комунального закладу «Харківської гуманітарно-педагогічної академії» Харківської обласної ради.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Оцінюючи представлену на опонування дисертацію з позицій змісту та завершеності, підкреслимо обґрунтованість і логічність її структури, яка

презентована анотаціями, вступом, двома розділами, у яких висвітлюються теоретичні питання формування професійної компетентності в майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки (перший розділ) та експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування професійної компетентності в майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки (другий розділ), висновками до розділів, конкретними і ґрунтовними загальними висновками, списком використаних джерел і додатками, що відповідає вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Підкреслимо, що зміст кожного розділу дисертації підпорядковано меті та завданням дослідження, а підсумками є науково виважені висновки. Текст роботи оформлено відповідно до встановлених вимог, що дає можливість чітко фіксувати новизну підходу здобувачки до вирішення завдань дослідження. Тому можемо констатувати, що робота Курбанової Халіди Шаріпбаєвни за змістом і формою є завершеною науковою працею.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Аналіз змісту дисертаційної роботи та опублікованих наукових праць Курбанової Халіди Шаріпбаєвни дає змогу дійти висновку, що наукові публікації авторки (20 публікацій, серед них: 8 – статті у провідних наукових фахових виданнях, 1 – стаття, у виданні, що входить до наукометричної бази даних Scopus (Лондон, Великобританія), 10 – тези доповідей на наукових конференціях, 1 – методичні рекомендації) достатньо повно відображають зміст і наукові положення дисертації, наукову новизну одержаних результатів й практичне значення. Водночас апробація результатів дослідження Халіди Шаріпбаєвни здійснювалась шляхом публікацій матеріалів дисертації, а також у виступах на міжнародних, усеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях, як-от: «Моральна

відповідальність майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей за якість своєї професійної підготовки під час навчання у закладах вищої освіти» (Харків, 2021), «Формування лідерських якостей у майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки» (Харків, 2022), «Принцип зв'язку теорії та практики у формуванні професійної компетентності бакалаврів хіміко-технологічного профілю» (Афіни, 2022), «Інформаційно-комунікативна складова професійної компетентності майбутнього бакалавра хіміко-технологічного профілю» (Харків, 2022), «Роль старости-лідера академічної групи у формуванні професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічного профілю» (Харків, 2022), «Innovative pedagogic technologies and their role in forming professional competency in future bachelors in chemical technologies during their professional training» (Харків, 2023), «Інноваційні методи навчання та їх роль у формуванні професійної компетентності у майбутніх бакалаврів хіміко-технологічного профілю» (Токіо, 2023), «Використання цифрових освітніх платформ у навчанні майбутніх бакалаврів хіміко-технологічної підготовки у закладах вищої освіти як ключовий аспект у формуванні їх професійної компетентності» (Харків, 2024), «Методи навчання у формуванні професійної компетенції майбутніх бакалаврів хіміко-технологічної підготовки у закладах вищої освіти» (Харків, 2024), «Активізація лідерського потенціалу з формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки» (Дніпро, 2024). Основні результати й висновки виконаної роботи також обговорювались і були позитивно оцінені на засіданнях кафедри педагогіки і управління соціальними системами ім. акад. І. А. Зязюна та кафедри загальної та неорганічної хімії, на звітних міжнародних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (2021-2024 рр.). наведені факти дають підстави

стверджувати, що дисертація пройшла належну апробацію, вона є самостійною науковою працею, котра має завершений характер.

Дискусійні положення та зауваження

1. На увагу заслуговують представлені у додатку В дисертаційного дослідження авторські тести для оцінки умінь групової взаємодії у рамках навчання та професійної діяльності, для оцінки здатності до безконфліктного спілкування, здатності до проведення експерименту, здатності до практичних дій та рівня розвитку інноваційних умінь і організаційних навичок студентів, для оцінки аналітичних умінь студентів-хіміків-технологів. На нашу думку, дисертація набула б більшої вагомості, якби було дано більш детальний аналіз одержаних результатів.

2. На нашу думку, робота виграла б, якби дисертантка запропонувала у другому розділі модель реалізації педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки.

3. Представлена авторкою тренінгова програма «Мотивація на успішну професійну діяльність майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей» допомагає здобувачам шляхом здійснення самопізнання набути знання про власні ресурсні можливості, що є запорукою формування їх професійної компетентності. Вважаємо за доцільне у додатках розкрити зміст хоча б одного з тренінгів.

4. Дисертаційна робота збагатилася б, якби авторка висвітлила використання практичних методик з формування професійної компетентності не тільки у закладах вищої освіти, які послуговували експериментальною базою дослідження, а й у міжгалузевих закладах післядипломної освіти, курсах підвищення кваліфікації освітян України.

5. У дослідженні бажано було б відзначити думку викладачів, які викладають хіміко-технологічні дисципліни, щодо ефективності запропонованих авторських тестів діагностики знань та їх впливу на

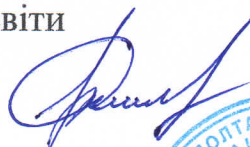
формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей.

Водночас акцентуємо дискусійний характер цих положень, що суттєво не знижують загального позитивного враження про роботу.

Загальний висновок. На підставі вивчення опонованої роботи можна дійти висновку, що дисертація Курбанової Халіди Шаріпбаєвни «Формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів хіміко-технологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомe теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка – Курбанова Халіда Шаріпбаєвна – заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри філософії і економіки освіти
Полтавської академії неперервної освіти
ім. М. В. Остроградського

Віктор СТРЕЛЬНИКОВ

Підпис професора В. Ю. Стрельнікова підтверджую.

Методист відділу роботи з персоналом

Лідія НЕБРАТ

